

ПУТЧ У «КАПЮШОНЕ»

Чаму неспакойна ў Габоне?

На Каляды ў далёкім Габоне, размешчаным на Атлантычным узбярэжжы Экватарыяльнай Афрыкі, здарыўся ваенны пераварот. А палове пятай па мясцовым часе ў будынак дзяржаўнай радыёкампаніі ўварвалася група ўзброеных вайскоўцаў. Яны запатрабавалі перадаць у эфір падрыхтаванае імі камюніке. Паўстанцамі верхаходзіў лейтэнант Кэлі Онда Аб'янг, які займаў пасаду намесніка камандзіра рэспубліканскай гвардыі Габона. Ён зачытаў кароткі зварот ад імя «Патрыятычнага руху моладзі ўзброеных сіл і бяспекі Габона», у якім гаварылася аб расчараванні ў палітыцы дзеючага прэзідэнта Алі Бонга і абвешчалася стварэнне «Нацыянальнага савета рэстаўрацыі», да якога і павінна была перайсці ўлада ў краіне. Аднак, як неўзабаве стала вядома, сілавая структуры краіны пераварот не падтрымалі. Таму праз некаторы час верны прэзідэнту Алі Бонга воінскія падраздзяленні здолелі падавіць мяцеж. Радыё RFI са спасылкай на міністра па справах камунікацый Гі-Бертрана Мапонгу паведаміла, што сілавікі арыштавалі мяцежнікаў. Міністр заявіў, што гаворка ідзе аб групе «жартаўнікоў», невядомых камандаванню арміі. Чаму «ліхаманіць» рэспектабельны па афрыканскіх мерках Габон?

ТРЫ ПРЕЗІДЭНТЫ

Габон знаходзіцца на заходнім узбярэжжы Цэнтральнай Афрыкі і мяжуе з Гвінеяй, Камерунам і Рэспублікай Конга. Гісторыю гэтай дзяржавы можна лічыць тыповай для Чорнага кантынента. Да часу з'яўлення еўрапейцаў у Габоне мясцовае насельніцтва жыло першабытнаабшчыннымі ладамі і не мела нават зародкаў дзяржаўнасці. Першымі сюды дабраліся партугальцы. У 1472 годзе капітан Руй дзі Сікейру выявіў бухту, якую назваў Габон (ад партугальскага слова, якое абазначае плашч з капюшонам). У XVII—XVIII стагоддзях у гэтых мясцінах пачалі прыплываць галандцы, французы, іспанцы, брытанцы. Яны абменьвалі свае тавары (соль, крэмевыя стрэльбы, порах, пацеркі, алкагольныя напоі) на слановую косць, эбенавае дрэва, воск, мёд, пальмавы алей. У прыбярэжных раёнах ствараліся гандлёвыя факторыі і каталіцкія місіі.

У пачатку XVIII стагоддзя на ўзбярэжжы з'явілася каралеўства Арунгу, якое кантралювала гандаль з еўрапейцамі. Яно стала буйным пастаўшчыком рабоў і праіснавала да 1873 года. Сыход Арунгу звязаны з заняпадам гандлю «жывым таварам». Пачатак каланізацыі Францыяй гэтай тэрыторыі паклаў капітан Луі Эдуард Буэ-Вільмэ, які заснаваў у бухце Габон стаянку для караблёў і заключыў у 1839 годзе дамову з правадыром племені мпонтве, якога абярнулі ў хрысціянства. У 1849-м французы захапілі партугальскі карабель гандляроў рабаў і вызвалены афрыканцы заснавалі паселішча Лібрэвіль — цяперашнюю сталіцу краіны. З сярэдзіны XIX стагоддзя пачалося пранікненне французцаў у глыбіны раёны.

Краіна атрымала незалежнасць у 1960 годзе. За ўсю гісторыю незалежнага Габона ў ім змянілася толькі тры прэзідэнты. Першы быў Леон Мба, пасля яго смерці прэзідэнтам стаў 32-гадовы Альбер-Бернар Бонга (бацька цяперашняга кіраўніка дзяржавы). Сын правадыра племя тэке, ён скончыў лётную школу, два гады праслужыў у ваенна-паветраных сілах, а затым перайшоў на дзяржаўную службу. За чатыры гады колішні капітан авіяцыі зрабіў галавакружную кар'еру, заняўшы спачатку пасаду намесніка кіраўніка адміністрацыі прэзідэнта Леона Мба, затым кіраўніка адміністрацыі, а ў 1964 го-

дзе перамясціўся ў крэсла міністра абароны Габона. У 1966-м Бонга стаў віцэ-прэзідэнтам краіны, а калі 28 лістапада 1967 года памёр Леон Мба, змяніў яго на пасаду прэзідэнта. У 1973 годзе Альбер-Бернар пабываў з візітам у Лівіі, дзе трапіў пад уплыў Муамара Кадафі і прыняў іслам, адпаведна пераназваўшы сябе ў Эль-Хадж Амара Бонга. Гэта бы-

ло вельмі дзіўнае рашэнне, улічваючы, што пераважна большасць жыхароў краіны вызнаюць хрысціянства каталіцкага толку, накладзе на мясцовыя традыцыйныя культы, а мусульман тут нават цяпер не больш за сем працэнтаў насельніцтва. Аднак, нягледзячы на нядарэны адносіны з Лівіяй, у цэлым Габон заўсёды праводзіў пражэктную палітыку і лічыўся адным з апірышчаў французскага ўплыву ў Афрыцы. Французскія дэсантнікі не раз ратавалі Бонга ад пратэстных выступленняў і спроб ваенных пераваротаў. Сам Бонга-старэйшы казаў: Габон без Францыі — як аўтамабіль без кіроўцы. Францыя без Габона — як аўтамабіль без паліва.

ФАНК, МАСОНЫ І ФУТБОЛ

Насамрэч цесныя сувязі з Пятай рэспублікай тлумачыліся тым, што Габон валодае каласальнымі прыроднымі багаццямі — нафтай, марганцам (найбуйнейшае ў свеце радовішча, агульны

запасы якога ацэньваюцца ў 225 мільёнаў тон), прыродным газам, жалезнай рудой, драўнінай, гідрарэсурсамі. Між тым асаблівае значэнне заўсёды надавалася габонскаму ўрану. Габон займае пятае месца ў свеце па запасах урану і меў эксклюзіўныя дамовы з Францыяй аб тым, што будзе пастаўляць уран толькі гэтай краіне. Прыродныя рэсурсы зрабілі Габон

адной з найбагацейшых краін афрыканскага кантынента. Аснову экспарту заўсёды складалі нафта і нафтапрадукты (краіна ўваходзіць у АПЕК і лічыцца адной з самых перспектывных на сусветным рынку вуглевадародаў — аб'ёмы здабычы «чорнага золата» тут дасягаюць 200 тысяч барэляў у дзень), якія пастаўляюцца ў Кітай, Японію, Аўстралію, ЗША, Індыю, Паўднёвую Карэю і шэраг іншых дзяржаў. Імпарт, наадварот, мае пераважна французскае або кітайскае паходжанне. З тых часоў, як краіна атрымала незалежнасць, яна застаецца адной з самых стабільных і зamoжных на кантыненте. Звыш 80 працэнтаў насельніцтва жыве ў гарадах, што істотна перавышае сярэдні ўзровень урбанізацыі краін Афрыкі на поўдзень ад Сахары, які складае каля 40 працэнтаў.

Дзеючы прэзідэнт Габона 59-гадовы Алі бен Бонга Андзімба атрымаў у спадчыну ўладу ад свайго бацькі Амара Бонга, які ўзначальваў краіну 42 гады. Бонга вядомы не

толькі сваімі палітычнымі рашэннямі, але і любоўю да музыкі, футбола і масонскага руху. Сольны музычны альбом будучага прэзідэнта ў стылі фанк, які выйшаў у 1977 годзе, называўся A Brand New Man. Пласцінку прадзюсаваў менеджар легендарнага амерыканскага спевака Джэймса Браўна Чарльз Бобі. Стаўшы палітыкам, Алі таксама дэманстраваў сваю любоў да джаза, басанова і класічнай музыкі. Напрыклад, падчас свайго прэзідэнцкай кампаніі ў 2009 годзе ён пачаў чытаць рэп.

Праз чатыры гады пасля выхаду музычнага альбома Алі Бонга вырашыў пераклучыцца на палітыку. Спачатку ён стаў міністрам замежных спраў, а затым міністрам абароны краіны. У 2009 годзе пасля смерці бацькі Алі выйграў выбары прэзідэнта, атрымаўшы падтрымку 42 працэнтаў насельніцтва. Вядомы свайго любоўю да футбола, Бонга ў 2015 годзе запрасіў у Габон футбаліста Леанэля Месі. Бонга з'яўляецца адным з нямногіх франкамоўных прэзідэнтаў краін Афрыкі, хто не толькі адкрыта падтрымлівае масонскі рух, але і ўзначальвае ложу ў Габоне.

«ХОПІЦЬ ЕСЦІ І ПІЦЬ!»

Цікава, што спроба ваеннага перавароту адбылася якраз у тыя дні, калі дзеючы прэзідэнт Габона знаходзіўся на лячэнні ў Марока. Справа ў тым, што ў кастрычніку 2018-га 59-гадовы Алі Бонга перанёс інсульт. Яго тэрмінова даставілі на самалёце ў Эр-Рыяд, дзе прэзідэнт прайшоў курс тэрапіі, а затым перавезлі на аднаўленчае лячэнне ў Марока. Тым не менш 31 снежня 2018 года Алі Бонга звярнуўся з навагоднім пасланнем да грамадзян краіны. Менавіта гэта пасланне, калі верыць афіцыйнай версіі, і абурала вайскоўцаў, якія склалі ядро змоўшчыкаў. Нібыта Бонга з цяжкасцю размаўляў, а яго рука вісела як бізун, але пры гэтым прэзідэнт казаў пра сваё добрае самаадчуванне.

Таму змоўшчыкі і вырашылі адхіліць хворага прэзідэнта, каб «аднавіць дэмакратыю» ў Габоне. Кіраўнік путчыстаў арыгінальна заклікаў суграмадзян да зброі: «Хопіць есці, хопіць піць, калі вы зараз ясеце і п'яце! Калі спіце, прачніцеся, будзіце су-

седзяў — выходзьце ў адзіным парыве і займайце вуліцы! Прышоў доўгачаканы дзень, калі войска рашылася ўстаць на бок народа і вывесці Габон з хаосу!» Паўсталыя ваенныя звярнуліся да салдат усіх узброеных сіл і паліцыі з заклікам захапіць аэрапорты, муніцыпальныя ўстановы, сродкі масавай інфармацыі і транспарт.

Калі здароўе Алі Бонга пагоршылася, сітуацыяй у Габоне вельмі моцна зацікавіліся нават не столькі ў Францыі, колькі ў Злучаных Штатах. І гэта невыпадкова. Апошнім часам ЗША імкнуцца актывізаваць свой удзел у палітыцы і эканоміцы Чорнага кантынента. Гэта адбываецца ў сувязі з двума асноўнымі фактарамі. Вашынгтон страчвае цікавасць да Блізкага Усходу, паколькі блізкаўсходнія партнёры ЗША — Турцыя, Сірыя і нават Ізраіль — усяляк паказваюць імкненне дзеінічаць выключна ў сваіх інтарэсах.

Не варты забываць і аб тым, што Кітай і Расія таксама нарошчваюць сваю прысутнасць у Афрыцы, што не можа падабацца амеры-

нскім рэйд, пасля якога ў Габон могуць прыбыць і больш вялізныя сілы. Фармальна прыбыццё амерыканскага кантынгенту тлумачыцца нестабільнасцю ў суседняй Дэмакратычнай Рэспубліцы Конга. Але грамадзянская вайна ў Конга ідзе ўжо не адно дзесяцігоддзе. Пікантнасць сітуацыі надае той факт, што ДРК не мае мяжы з Габонам — іх падзяляе тэрыторыя Рэспублікі Конга.

Цікава і тое, што перш «манаполіяй» на сілавую дзеянні ў сваіх былых калоніях валодавала Францыя. Калі ў афрыканскіх краінах, якія калісьці ўваходзілі ў склад Французскай каланіяльнай імперыі, адбываліся нейкія ваенныя або палітычныя падзеі, якія пагражалі б інтарэсам Францыі і Захаду ў цэлым, то туды адпраўляліся менавіта французскія войскі. Уласна для гэтай мэты Пятая рэспубліка дагэтуль трымае ў Афрыцы вялікія вайсковыя базы і падраздзяленні Замежнага легіёна. Калі ўспомніць гісторыю, то французскія ваенныя неаднаразова ўмешваліся ў палітычныя падзеі ў Цэнтральнаафрыканскай Рэспубліцы, Малі, на Каморскіх астравах, ды і ў тым жа Габоне.

Маркуючы па ўсім, у Вашынгтоне ўсур'ёз затурбаваліся аб далейшым лёсе палітычнага ладу Габона. «Адаваць, выпускаць такую краіну амерыканцам проста нельга», — заўважыў vz.ru

кіраўнік Цэнтра даследавання расійска-афрыканскіх адносін і знешняй палітыкі краін Афрыкі Інстытута Афрыкі РАН Яўген Карандзясаў. Цікава, што Трамп, адпраўляючы войскі, нават не знайшоў час паведаміць пра тэрміны знаходжання амерыканскага кантынгенту ў гэтай краіне. Ён толькі абмежаваўся агульнымі фразамі, што ЗША захавалі ваенную прысутнасць у рэгіёне да таго часу, пакуль гэты, маўляў, будзе патрэбна для абароны амерыканскіх грамадзян. Трамп адзначыў, што ў залежнасці ад абставін кантынгент можа быць павялічаны. Гэта значыць, фактычна ўвод войскаў можа быць і бестэрміновым, у залежнасці ад таго, якім чынам Вашынгтон плануе далейшае развіццё падзей. Ёсць версія і пра тое, што спроба перавароту была справакаваная якраз амерыканскім бокам, паколькі змоўшчыкі спадзяваліся на яго падтрымку. У любым выпадку відавочна, заўважаюць эксперты, што ўжо ў самай агляднай будучыні ў гэтым стратэгічным рэгіёне Афрыкі могуць адбыцца маштабныя палітычныя перамены.

Захар БУРАК.

